

Johannes Oeldemann, *Die Apostolizität der Kirche im ökumenischen Dialog mit der Orthodoxie. Der Beitrag russischer orthodoxer Theologen zum ökumenischen Gespräch über die apostolische Tradition und Sukzession in der Kirche, Konfessionskundliche und kontroverstheologische Studien, Band LXXI, hrsg.: Johann-Adam-Möhler-Institut, Bonifatius Verlag, Paderborn 2000, s. 434 [2].*

Eklezjologia jako nauka o Kościele wydaje się dziś być centralnym problemem prawie wszystkich ekumenicznych dialogów. Samo spojrzenie na różnorodność implikacji eklezjologii – począwszy od stosunku między urzędem a wspólnotą poprzez rozumienie autorytetu nauczania w Kościele aż do stosunku między Kościołem lokalnym a uniwersalnym – wyjaśnia, dlaczego tak jest. Nauka o Kościele dotyka w jakiś sposób tożsamości Kościoła. Dialog na tematy eklezjologiczne wymaga od Kościołów chrześcijańskich przedstawienia własnej świadomości. Tę świadomość wobec partnera dialogu trzeba także umieć uzasadnić, obronić, a w przypadku braku odpowiednich argumentów wobec pytań „przeciwnika” także i pozwolić sobie skorygować. Stąd też Kościołom chrześcijańskim w dialogach na tematy eklezjologiczne szczególnie trudno otworzyć się na propozycje partnera dialogu, gdyż obawa przed utratą własnej tożsamości wydaje się tu być szczególnie wielka. Z powodu tych właśnie trudności dialog ekumeniczny na tematy eklezjologiczne potrzebuje szczególnie pogłębionych teologicznie dyskusji. Olbrzymim wkładem w tę teologicznie pogłębioną dyskusję jest monografia dra Johannesesa Oeldemanna na temat apostołskości Kościoła w ekumenicznym dialogu z prawosławiem.

Autor, urodzony w 1964 roku, studiował teologię i slawistykę na Uniwersytetach w Münster i Tübingen. Od 1998 roku pracował w Renovabis, gdzie od strony praktycznej miał okazję poznać sytuację Kościołów na Wschodzie. W 1999 roku doktoryzował się w Tübingen, a od 2001 roku pracuje w Instytucie ekumenicznym Johanna-Adam-Möhlera w Paderborn.

Rozdział I niezwykle wnikliwego studium historycznego, dogmatycznego i ekumenicznego dra Oeldemanna stanowi wprowadzenie w rozprawę. Autor wyjaśnia tam m.in. powody, dla których jego studium koncentruje się na wkładzie rosyjskich prawosławnych teologów w dialog ekumeniczny (s. 12), jak i również omawia podstawowe tematy związane z zasadniczym problemem pracy; przedstawia także stosowane metody i cel pracy.

W rozdziale II (s. 26-67) ukazane zostały międzywyznaniowe kontakty Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego przed rewolucją Październikową. Szczegółowo przedstawiono dialog z anglikanami i starokatolikami.

Rozdział III zajmuje się czasem między dwoma wojnami światowymi, kiedy Patriarchat Moskiewski w nowej, zmienionej sytuacji politycznej nie mógł utrzymywać żadnych ekumenicznych kontaktów. Z tego czasu pochodzą jednak dwie prace metropolity Sergiusza Starogorodzkiego, które pozwalają sobie wyrobić opinię na temat stosunku Cerkwi Rosyjskiej do innych chrześcijańskich

Kościół. Szczególnie wiele miejsca w tym rozdziale poświęcono wkładowi emigracyjnych rosyjskich prawosławnych teologów w ekumeniczne rozmowy nt. apostołskości Kościoła.

Rozdziały IV – VI odnoszą się każdy do czasu po II wojnie światowej. Tu chronologiczny rozwój uwzględniany jest wewnątrz każdego rozdziału. Podział na trzy rozdziały opiera się na podstawach treściowych, które odpowiadają odpowiednio różnym płaszczyznom dialogu: bilateralnym dialogom lokalnego Kościoła, multilateralnym i bilateralnym dialogom całego prawosławia na forum światowym. W rozdziale IV (s. 113-213) szczegółowej analizie poddano więc dialogi, jakie prowadził Patriarchat Moskiewski z Kościołem anglikańskim, Ewangelickim Kościołem w Niemczech, Związkiem Ewangelickich Kościołów w NRD, Ewangelicko-Luterańskim Kościołem z Finlandii, z Kościołem rzymskokatolickim oraz z innymi Kościołami i organizacjami kościelnymi. Rozdział V (s. 214-280) podaje wyniki badań nad wkładem prawosławia w multilateralny dialog w ramach Komisji „Wiara i Ustrój”, w tym także w przygotowaniu „Dokumentu z Limy” Rozdział VI (s. 281-362) analizuje dialog prawosławia z Kościołem anglikańskim, Kościołem starokatolickim, Kościołem rzymskokatolickim i Światową Federacją Luterańską.

Rozdział VII (s. 363-410), ostatni, zbiera wyniki dotychczasowych analiz i poddaje je wnioskującej refleksji, dostrzegając w apostołskości znamię Kościoła służące jego samoidentyfikacji. Szczegółowo wskazano na tożsamość z początkami Kościoła, aby wykazać znaczenie tradycji apostołskiej dla Kościoła. Natomiast by wykazać znaczenie sukcesji apostołskiej w Kościele skoncentrowano się na elementach ciągłości jako wyrazie tożsamości. Ostatni paragraf rysuje perspektywy dialogu z prawosławiem.

Praca oparta jest na dokumentach źródłowych bądź też na niemieckich przekładach dokumentów źródłowych. W drugim wypadku Autor pieczołowicie dba o zgodność wykorzystywanych tłumaczeń z tekstami oryginalnymi, kluczowe pojęcia podaje w oryginalnym brzmieniu, a w niektórych przypadkach nawet koryguje niemieckie tłumaczenia od strony merytorycznej. Cenne są również podsumowania i oceny kończące każdy rozdział.

Studium dra Oeldemanna stanowi poważny wkład do ekumenicznej dyskusji nt. apostołskości Kościoła. Temat ten jest nie tylko dlatego aktualny, że jest przedmiotem badań i dyskusji licznych doktrynalnych dialogów, lecz również z tego względu, że rozumienie apostołskości Kościoła ma centralne znaczenie dla samoświadomości wszystkich chrześcijańskich Kościołów. Szukając konwergencji na polu eklezjologii, liczy się przede wszystkim rozumienie apostołskości Kościoła, ponieważ różne pojęcia Kościoła uwarunkowane są odmiennym rozumieniem ciągłości Kościoła w dzisiejszym czasie z Kościołem czasów apostołskich. Studium na przykładzie ekumenicznych rozmów z prawosławiem bardzo dobitnie podkreśla znaczenie rozumienia apostołskości Kościoła w ramach eklezjologii. Postawiony problem pozwala czytelnikowi poznać znaczenie prawosławnego rozumienia tradycji apostołskiej i sukcesji w Kościele dla eku-

menicznych dialogów na temat apostołskości. Praca może z pewnością pomóc kościelnym środowiskom protestantyzmu dostrzec pewną jednostronność w współczesnych dyskusjach ekumenicznych. W tym kontekście pomoże ona również zniwelować pewne stereotypy i uprzedzenia odnośnie do roli prawosławia w ruchu ekumenicznym.

Praca dra Oeldemanna stanowi niezwykle interesujące studium dla dogmatyków i fundamentalistów zainteresowanych problematyką współczesnej eklezjologii, zaś dla ekumenistów zajmujących się problematyką wschodnią praca winna stanowić niezbędną część naukowego warsztatu.

ks. Piotr Jaskóła (Opole)